

مخبر

مخبر

مخبر

آن روزی که خبر آمد که قتل شده است
 ملک که ملک را کشته است که حال
 یکی از پادشاهان است که
 این خاندان ده اسم اعظم است
 یکی از پادشاهان است که
 این خاندان ده اسم اعظم است
 یکی از پادشاهان است که
 این خاندان ده اسم اعظم است

فیثانی ۲۰ غروشد

آندولو مجموعه‌سی

کزییده بر هبت قلب طرفدن نشر ایدیلن بو قیمتدار مجموعه‌ی صنعت و عرفان علاقه‌دارلرینه
توصیه ایدرز .

سبیل الرئاد مجموعه‌سی

دینی و اخلاق مقاله‌لی محتوی اولان بو قیمتلی مجموعه‌ی قارئلریمزه توصیه ایدرز .

یکی قافضایا

آذربایجان قومشومزک صبیی ناسر افکاریدر قیمتلی مقاله‌لره انتشار ایتمکدهدر توصیه ایدرز .

عارف همومیه مجموعه‌سی

مقاهدین عسکره جمیعک ناسر افکاری اولان بو کزییده مجموعه بلخاصه شایان مطالعه‌در .

ملی مجموعه

کیندکجه اثر ترق و تکامل کوسدن بو کزییده مجموعه‌ی توصیه ایدرز .

جمال اوغلنده : امنیت مندی بی یاننده

ایشین طیبی
محمد خدادوردی

یکی معاینه خانہ‌سی : استانبولده سلطان محمود تربہ‌سی جوارنده

آدرس : بک اوغلی سوریه چارشوسنده (۱۴) نومروده ۵ محراب مجموعه‌سی . مخبرات و آینه
قیدی ایچون دوغریدن مذکور آدرس مراجعت ایدله‌سی رجا اولونور .
مجموعه‌ک منک اشراق بدل ۲۴۰ آلی آلی ۱۲۵ ممالک اجنیه ایچون ۳۰۰ غروشد .

عزل : کیم سوال ایلر سه عالم یاردن آیرلشم
مشکل ایمش فایتله آیریلدی جانانه دن
خیلک دنی دمساز اولور می آی مجب افغانه
کیمه دیرسک صدقیا احوالی کیم کوش ایدر
برملک طلعت شکر گفتاردن آیرلشم
حالی صیب ایله دلداردن آیرلشم
بر غریجه بلبلیم ، کلزاردن آیرلشم
کیم نه دیسون ، بویله برغمخواردن آیرلشم
فی الحقیقه فضولینک بزه هجران و تحسرحسی ویردن شوشمرنی او قویکمز ، مقایسه ایدیکمز
وای یوز بیک وای کیم دالداردن آیرلشم
بلبل شوریده ام کلزاردن آیرلشم
کیمسه بیلمز کیم نه نسبت یاردن آیرلشم
برقدی شمشاد کلر خساردن آیرلشم

حس ، قافیه اعتباریله نه قدر شایان دقت برمشابہت و مماثلت دگلی ...
شاعرہ نیک تاریخ سویلمکده کی وقوف و مهارتی شایان تقدیردر . پدربینک ارتحالنه
شو مصراعی تورینخ ایتمشدر : قلمی زاده یه اعلائی ارم اوله مکان (۱۰۳۶)
شیخی ایچون یازدینی تاریخ اسکی ادبیاتک بوصفتمده نقصانسنز اولدینی کوسترمکده در :
دیدم تاریخ فوتن صدق مولادن اولوب ملهم بوکون همت افندی عدنی قیلدی کندویه ماوا
صدقیه نیک طوغدینی تاریخ مع الاثف بیلنه مه یور . سالم هجری ۱۱۱۵ صفرنده ارتحال
ایتدیکنی قید ایدیور . مرقدی پدربینک خطیره سنده در .
آنی خانمک شعرینی و حیاتی کله جک نسخه ده موضوع بحث ایده جکمز . احمد طلیل

شیخ سهروردینک فلسفه سی

مطابق طریق [کچن نسخه دن مابعد]

عالم عناصرده بولونان شیلر ، عالم حسده بولوندقلری کبی بتون هیئت ایله فلکده
مصورلردر . هر انسان ، حیوان و سائر بتون احوال ، اولمش و اولاجق هر حرکت
وسکون اوراده نقش ایدلمشدر . نفس ناطقه نیک وجودینه و مجرد اولدیفنه الک قوی دلیلده
بورادن استخراج ایدیله بیلیر چونکه نفسک تجلیاتی بعضاً برزخ اولدینی حالدیه بعضاً مثل
معلقدر . دیمک که نفس (روح) بو ایکیدن بری اولمایوب هر ایکیسنه مغایر و مستقل
برشیدر و هر ایکیسندن استنباط صور و معانی ایتمکده در . بونلرک فوقنده مثل حق وارددر .
بونلر واردات الهیه ایله ادراک و استبصار اولنور . واردات الهیه نیک اسراری ایسه کتاب ایله
کلن شخصک اسرارندن طلب ایدلملیدر . بواسراره مظهر اولانلر ذکرمینک لوحنده مسطور
اولانلره مطلع اولور و قدرت مؤثره صاحبی اولورلر . بونلره اشراقات علویه دوام ایتدجه

ماده عالم اطاعت‌ه باشلار، کندیلرنده خلق ایدن نور تمکن ایدر و عالم اعلاده دعالری ایشیدیلیر. علم ازلیده کی قضای سابق، بر شیخک دعاسی شویله بر شیئه اجابتیه سبب اوله جنی تقدیر یله مقیددر. دیمک که واردات الهیه و اشراقات علویه یه مظهر اولان نفوسک تأثیراته « لوح قدر » سوزیله قارشى طور مق دوغری اولامایا جنی کی بونلرده خلق ایدن نور و نور اللهک مثالی تقرر ایتدیکی ایچون « سر قدر » ده بدرجه یه قدر معما حالندن چیقمش اولیور. « حکمة الاشراق » ده دعالرک، مقدراتی دکیشدیره جگنه دائر اولان بوققره جالب دقدر. زیرا مقدرات الهیه ده قطعیت اولمادیغنی افاده ایدر و اجل معلق قبول ایتک، قضای الهی بی شرطه ربط ایتک کی نتیجه لره واریر.

کور و نوشده خارق العاده لری معجزه و کرامت کی حادثه لری قبول ایدنلر بوا اساسه صادقانه صاریملی ایدیلر، حالبوکه وضعیت بویله دکلددر. شایان قیددر که اسلام عالمنده ال معتبر مسلک لری لوح قدرک نحول ناپذیر اولدیغنی قبول ایتدک لری حالده جبری ده رد ایدر لر. بونلر سهروردینک ایشنه کلز. چونکه او، قوه نوریه یله تصرفات اجرا ایتکی اساس اعتباریه قبول ایتشددر بونکله برابر قضای سابقده شویله بردعا ایدلر کی زمان اجابت ایدیله جکی ده مقدردر دنیلیمکه ینه لوح قدرک حکمی محافظه ایدلک ایسته نیور فقط بوضو رتله مسئله کسلوب آتیش اولمیور [۱] آنجق سهروردی ده بونقطه نک ایضاحی، بو کی تصرفاتی اجرا ایدنلرده نور الهینک بولمش اولمسیدر.

شیخک نظرنده عالم اعلی دن سروح ایدن بونور قدرت و علم ا کسیریدر که عالمک اطاعتی بونلرله تأمین ایدیلیر و نور الله بونلرله نفوس مجردده تقرر ایدر. اصابت عین « نظر » دنیلن شیئی، اشیاده مؤثر اولان نوریت قاهره دن دولاییدر که اشیائی افساد ایدر. بوتون بو اشراقات، نورمدبر (یعنی نفس انسانی، تعیردیکرله روح مجرد) اوزرینه وارد اولور اوندن هیکل بدنه و روح نفسانی یه عکس ایدر. فقط بو، سلو کده متوسط طرک درجه سیدر. بعضاً امور مذکوره بوسالک لری آیر کوتورر، صوا و زرنده، هواده یورومک و اوچق، بدن ایلر برابر سمایه چیمق، سادات علویه نک بعضیلرینه التصاق ایتک کی حالاتی ایضاح ایچون بوتقطه دن حرکت ایتک ایجاب ایدر.

بومقام چوق عزیزدر. شیخ دیور که: بو حقیقی بزه افلاطون. هرمس، فیثاغورت.

[۱] بوسیله شیخ محی الدین عربی مسئله بی حل ایچون پرده بی قالدیرمغه مجبور اولمشدر « پرده آرقه سنده سنسک » دیور یعنی تقدیر ایدن ده ایدیلن ده سنسک دیمک ایستیور.

انبا دوقلس کی بیوک فیلسوفلر وناسوتی عالمدن انسالخ ایدن جماعت صوفیه کندی مشاهده لرینه بناء نقل ایتشلردر .

دورلر وزمانلر اصلا بونلردن خالی قالمامشدر « وکل شیئی عنده بمقدار » [۱] « وعنده مفتاح الغیب لا یعلمها الا هو » [۲]

بومقاماتی نفسنده مشاهده ایتمینلر ، اساطین حکمایه [۳] اعتراض ایتمینلر . زیرا بوجهالت وقصوردر . اللهه عبادت ایدوبده ظلماتدن (یعنی بدندن ومادیاتدن) کچنلر ، حواس ومشاعرینی آتاملر باشقه لرینک مشاهده ایدممدیکی شیلری کورورلر .

شیخ مکاشفاتنه نائل اولمق ایستمینلره برطاقم وصایاده بولنوره . بووصایایی شو صورتنه خلاصه ایدمبیلیر : عنزم امور ، صبر ، طعامی آزالتمق ، سهر (یعنی کیجه او یقوسزلانی) ، تضرع ، افکار لطیفه ایله سری تلطیف ، کائناتدن قدس اللهه استغراق ، اشاراتی فهم ، دوام ذکر .

صاحب جبروت اولان اللهک ذکر ایله تطریب نفس ایتمک ، مکاشفاتک قاپوسی ، نوراللهه توجه واخلاص ایسه بو قاپونک مفتاحیدر .

سهروردی ، کندی کتابلرینی مطالعه ایتمک ایستمینلره ده برطاقم وصایاده بولونمقدهدر . بالخاصه حکمة الاشراق حقنده شوسوزلری سویلیور : بو کتابی فلسفه مشائیه پی محکملاشدیرن آداملر ونوراللهه محب اولانلر تعقیب ایدمبیلر ، کتابه باشلامدن اول قرق کون ریاضت چکملی (اربعین طوملی) ، حیوانات انی بیمملی ، طعامدن ، هرشیدن کسبیلملی والله عزوجلک نورینی قیم الکتابک امر ایتدیککی وجهله تأمل ایتمیدر . بونلره رعایت ایدن آدم بو کتابه دالابیلیر و آزمانده جناب اللهک بکا میسر ایتدیککی بوشیلردن متقدم ومتاخر فیلسوفلرک خبری اولمادیغنی ده آکلار . بونلری ، نافث قدسی عجیب برکونده دفعة قلبمه القا ایتدی . کرچه یازمق ایچون برقاچ آی سوردی ایسه ده بو ، سیاحت وسفر موانعندن منبعشدر . بو کتابک عظیم شرفی واردر . حتی انکار ایدندن الله منتقمدر . هیچ کیمسه بو کتابده کی علمک خلیفه‌سی اولان برذاته مراجعت ایتمکسزین کتابک اسرارینه مطلع اولمغه طمع ایتمه ملیدر . سزه وصیتم اولسون قارداشلرم ! او امر الهیه پی حفظ ومناهیدن ترک ایدیکز ، مولامن

[۱] هرشیئتک اونک نظرنده برقیمتی واردر .

[۲] غیبک آناختارلری اونده واونلری آنجق اوبیلیر .

[۳] اساطین ، اسطوانه‌ک جمیعدر . دیرک واستنادکاه دیمکدر .

نور الانواره بالکلیه توجه و فائده سر اقوال و افعالی ترک ایدیکز، خواطر شیطانی بی آنیکز.
بو کتابی محافظه و اهل اولما یانلردن صیانت ایتمکزی، بالخاصه بو خصوصده احتیاطلی اولما کزی
توصیه ایدرم والله خلیفتی علیکم ا.

سهروردینک «مکاشفه» طریق «نی کو سترمه» جالیشیرکن اونک علم مسئله‌سی فاضل
وضع ایتدیکنی نظر دفته آلمق ایجاب ایدر. معلومدرکه سهروردینک عصرنده علم مسئله‌سی
بو کونکی تلقیدن چوق فرقلی ایدی. بو کون علم، ماهیتی اعتباریه اضافی در و آنجق
تجربه‌یه استناد ایتدیکی زمان اکتساب قیمت ایدر. اوزمانلر بالعکس علم، ماهیتی اعتباریه
مطلق و حقیقی تلقی ایدیلیوردی. هرشی اولدینکی کبی بیلیرز، اشیانک حقیقی وارد
وزنه حقیقیله معلومدر دینیلیوردی. بو مسئله‌یه معارض اولانلر یالکز اسکی زمانده کلمش
کچمش اولان سوفسطائیلر ایدی که بونلری سقراط مغلوب ایتشدی و اوندن صوکرابو مسئله
موضوع بحث اولامازدی. تجربه‌یه کمنجه او، انسانلرک مشاهدات و محسوساتنه مستند اولما
بیله جکدی. مشاهداتنه و محسوساتنه انسانلر چوق زمان آلدانه بیلیردی. بناء علیه
حقایق بیانک ایچون نظر واستدلالتن باشقه چاره یوق ایدی. سهروردی برایکی مسئله‌نک
برنجیسی بلا مناقشه قبول ایدیور آنجق ایکنجیسی کندیسنه قناعت ویرمیوردی.
چونکه نظر واستدلال ایله موجودک، جوهرک، حتی جسمک ماهیتی آکلایاماشدی.
حتی بوجهتی مشابیه فیلسوفلرینه قارشى بلا پروا سویله مکده در: سزک نظر واستدلالکز
اشیانک اوصافی صایمقدن عبارتدر. جسمک نه اولدینکی بیله بیلیمورسکزا اونک ماهیتی
آکلانا جفز دیرکن یالکز اوصافی صایمورسکز، دییوردی. شو حالده ماهیات اشیایی
آکلامق ایچون برچاره لازم ایدی. سهروردی‌یه بو چاره‌بی تأمین ایدن یول. مکاشفه
طریقیدر. آنجق مسئله‌نک اهمیت بونی واسطه علم اولماق اوزره وضع ایده بیلیمکدر. سهروردی
بونده کندی اصولنجه موفق اولدی. اونک واسطه علم اولدینکی یته، مکاشفه لرله اثبات ایتدی
نشکیم یوقاریکی سوزلر هپ بوفکرک و ناثقیدر. فی الحقیقه اگر سهروردی مکاشفه‌نک قیمتی
نظر واستدلال ایله اثبات ایتمه قالمسه ایدی نظر واستدلالک قیمتی قبول ایتمش اولاجقدی.
حالبوکه اونک نظرنده نظر و استدلال خطا لرله دولودر. مشابیه منطق کرک تصورات
قسمی و کرک تصدیقات و قیاسیات قسمی بر آرزو کرک کورو له جکی وجهله اساسندن چورو کدر.

او، اولسه اولسه سوزی سوزله ایضا حدن عبارت اولاییلیر. حالبوکه حقیقت سوزده صیغماز، اونک بالذات منکشف اولمسی، قلبی استیلا ایدرک اوراده ظهور ایتمه‌سی لازمدیر. سوزک قدرتی یالکیز بر خیال او یاندیرا بیلیمکدر، حقیقت ایسه خیال ایله احاطه ایدیله من. شوراسنی ده سویله لم که سهروردی نظر واستدلالک قیمتی بسبتون انکار ایدنلردن دکلدر. آنجق اونک قیمتی یرینه کوره در. بعض موضوعلر واردر که اوراده یالکیز تنیه و اخطار کافیدر. مثلاً نور ایله ظلمت تصور ایتک و یا خود کلک جزء دن بیوک اولدیفنی تصدیق ایتک ایچون بر تنیه و یا قلباً خاطر لاق کافیدر. بر طاقم موضوعلر ده واردر که بونلر بیوک فیلسوفلر ده اولدیفنی کی آنجق مکاشفه و مشاهده حق ایله بیلنه بیلیرلر. حقایق، نفوسی، عقولی و انوار مجردی بیلیمک کی. بونلری ریاضات و مجاهدات نتیجه سنده حاصل اولان مشاهده ایله بیلیمک قابلدیر. فکر و نظر طریقنک بوموضوعلر قارشیسنده عجزی درکاردر. دیگر بر طاقم موضوعلر واردر که تنیه و اخطار کافی کیز، مشاهده حق ایله ادراک ایدیله جک برشی ده دکلدر. ایشته اوزمان فکر و نظر، صحنه یه چیقاییلیر. چونکه انسانلرک معلوماتی یا تصور و یا خود تصدیقدر. بونلرک هپسی بدیهی اولامازلر چونکه بدیهی اولسه لر ایدی هیچ بر شئی تحصیلیه احتیاج حاصل اولمازدی. اکتسابی ده اولامازلر چونکه هپسی اکتسابی اولسه لر ایدی هیچ کیمسه ایچون تحصیل ممکن اولامازدی. شو حالده بعضیسنک معلوم و بعضیسنک او معلوملره استناداً قابل تحصیل اولماسی لازمدیر، ملک و جن تصوری عالمک قدیم و یا حادث اولماسی حکمی کی. ایشته نظر واستدلالک قیمتی یالکیز بوموضوعلر ده اولاییلیر و بو حقیقی دکل خیالی بر علمدر.

برشیتک قلبی استیلا ایدرک اورادن ظهور ایتمه‌سی در که سهروردی یه کوره حقیقی علمدر و اونک نظر نده مکاشفه دن قصد ایدیلن ایلک معناد، بودر. فی الواقع سهروردی مکاشفه یی داها بر چوق معنالرده قولالامشدر. از جمله بر چوق یرلرده مکاشفه، فکر و طلب اولمق سزین بر امر عقلینک دفعه الهام ایله حصول بولماسی و حتی بعضاً نوم و یقظه آراسنده پرده نک قالدیرلمه‌سی ایله حقیقت حالک شک دن آزاده بر صورتده توضیح ایتمه‌سی معنالرنده قولالانیلمشدر.

شیخ «کلمة التصوف» نامنده کی رساله سنده مکاشفه یی داها عمومی بر معناده کوستر. دیور که: مکاشفه، ماضیده و یا مستقبلده بر امر جزئی یه متعلق اولان سانح عینی و یا حدس

یا خود فکرایه نفسه حصوله کان علمدر. مشاهده ایسه و همک منازعه‌سنی قطع ایده جک صورتده نفسه انوارک اشراقیدر.

آنحقی یوقاریده‌ده عرض ایدلایکی وجهله سهروردی لساننده مکاشفه و مشاهده صرف بر حادته نفسیه و درونییه دکدر. یعنی سهروردینک مکاشفه‌سنی، استبصار و یا مشاهده داخلیه قیلندن عد ایدرک مسئله‌نی روحیات نقطه نظرندن ایضاح ایتک کافی دکدر. نته کیم شیخک نظرنده الهام، وحی و کهنات صرف روحی حادثه‌لردن عبارت عد ایدیه من. بونلر شیخه کوره هپ آفاقی‌در و عالم افلاک ایله عالم برازح ایله مناسبتداردر. نتکیم «کلمة التصوف» ده بو خصوصیه اشارت ایدیور: «بعضری مشاهده‌نی حس مشترکده صور غیبیه‌نک ظاهر و محسوس کورونه‌جک صورتده مرتسم اولماسی معناسنده قولالانشلردر. بعض جاهلار ایسه بونی بسبتون متخیله‌نک او یونجانی ظن ایتشلردر.» دییور. بوسوزلریله شیخ نوافلاطونی‌لردن ایرلایکی کبی فارابی و ابن سینانک نظریه‌لرندن ده آریلیور. چونکه اونلرک تلقیلرنده متخیله‌نک رولی واضحدر. سهروردی علی‌الاکثر وحی و کهنات، انبیاء اولیا و کهنه تعیرلرینی یان یانه قولالانیور. بوجهت جالب دقتدر. شبهه‌سز او، کهناتک قیمت آفاقه‌سنی قبول ایدر. عکسی تقدیرده کنديسنک سیمیا کرلکی هیچ بر قیمتی حائز اولمایا جقدی.

مکاشفه طریقده شایان قید اولان برجهتده شیخک طالبلره برنوع سلوک وانتساب توصیه ایتیه‌سی در. فی الواقع تا فیثاغورثدن طوتیکز بوتون بو مسلک آداملری هپ بویله ریاضاته، اربعینه ونهایت سلوک وانتسابه، بوعلمک خلیفه‌سی اولان برذاته مراجعت ایتمه‌ک چوق اهمیت ویریورلر. فقط بو عام ایچون دکل حال ایچون اولق کرکدر. چونکه بو صورتله علمده بولونمه‌سی الزم اولان بی طرفلق اخلاص ایدلش اولیور. بو توصیه‌سیله سهروردینک اشراقیه‌سی تصوف کسوسنه بروشمش اولیور. و بو نقطه‌ده حقیقی تسلیم ایتک ایجاب ایدر. چونکه مشاهدات و مکاشفات حقنده قناعت و یقین حاصل ایتک ایچون اونی بالذات یاشامق و بو ذوقدن بهره‌دار اولق لازمدر. بو قناعتی حاصل ایتک ایچون طالب بر چوق درجه‌لر قطع ایتمه‌ک مجبوردر. سهروردینک بو بابده‌کی نصایحی تصنیف ایده جک اولورسه شو خلاصه آله ایدیایر:

اولا مبتدیلره وارد اولان انوار خاطفه‌لیددر. بوکا متصوفه طوابع و لواحق دیرلر.

بو حال حاصل اولدقن صوکره ریاضت دوره‌سی کیر . بودوره ده طلوعات چوغالیر
 و برملیکه متمکنه حاله کیر . نهایت بارقه افزا انوار خاطفه مهاجماته باشلار و طالبک
 یداختیارنده اولمایارق آقین ایدر . بووجد دوره‌سی در . مهاجماتک کثرتی نهایت استقرار
 و ثبات پیدا ایدر . جک برحاله کیر . بوکا « سکینه » نامی ویریلور . ریاضاتده دوام
 بو سکینه بی ملکه حاله افراغ ایدر . بوده صروج ویا « استغراق کلی » دوره‌سی در .
 بوندن صوکره جان اعلی به حقیق قدرتی حاصل اولور و بو دوره ده نفس ، حقیقی لذات
 ایله متهیج اولدقچه او ، هنوز غیرواصل عداولتور . زیرابو حالده نفسی حقه ناظر اولدینی کی
 کندی نفسنه ده ناظر در و بناء علیه سالکک ایکی نظری وارد : اگر شعورندن تمامیه
 غائب و لذاتی استشعار ایتمکدن فارغ اولاجق درجه یه ارتقا ایدر سه ایشته « فنا » دنیان
 مرتبه بودر . فقط شیخک فکرینه کوره لذاتی استشعار ایتمکدن فارغ اولق ایله نفسک
 ذاندن اصلا غافل اولماسی اساسلرینک متنافی اولدیغنی ظن ایتمه ملیدر . نفسک بالذات
 کندیغنی مدرک اولماسی و کندینک کندی اولدیغنی ادراک ایتمه سی ماهیتک اقتضاسیدر .
 شعورندن کچمک شیخه کوره کندندن کچمک دیمک دکلدر . بو ، تربیه فلسفه یه نک
 نتیجه سیدر . ایشته بو حالده بولونانلردر که خطاب ایدیلنجه برشی ایشیتمز لر . واستغراقه
 التفات ایتدکلری تقدیرده دالقلری حالتدن تعویقه دوچار اولور لر . بونلر بو حاللری
 یاشارکن اک واسع معناسیله ذوق ایچنده درلر .

شیخک بوفکرندن وحدت وجود نظریه سنه دوغری زمین حاضر لادینی آکلاشیله بیلیر .
 فقط شیخ ، وحدت وجود فکرینه اصلا طرفدار دکلدر . فی الواقع فنا مرتبه سنی ،
 انا الحق مرتبه سندن باشقه بر صورتله آکلامق کوچدر . شوقدر که فانی ماسوادن مجرد
 و حقه توجه صورتنده قبول ایتمکه بوتنافیدن قورتولا بیلیرز .

شیخ محی الدین عربی سهروردینک بوفکرلرینی چوق ایلری کوتورمشدیر . حق
 او ، اولدکن صوکراده ترقی بی ومقاماتده یوکسلمه نک نامتناهی اولدیغنی قبول ایدر .
 ایشته سهروردی به کوره نفوس متألله نک وحی والهامه مظهر اولدقلری حالت بو حالتدر .
 بو حالتده اونلره نورالانواردن اشراقات کیر ، هر شیئی اونلره اطاعت ایدر واللرندن کرامت
 ومعجزه ، دیلرندن امثال ورموز صادر اولور .

امثال سویله مک برنجی درجه ده پیغمبرلره یاراشیر . چونکه اونلرک وظیفه سی
 عمومیدر و بتون انسانلری مکملشدیرمک ایچون مبعوثدرلر . هر کسک استفاده ایتمه سی

ایچون ایسه بو حقایق واضحاً سویلک دوغری اولاماز. هر کس کندی استعدادینه کوره اوسوزلردن استفاده ایده‌بیله جکندن شو حالده هر کسک مشربنه، ذوقه موافق بر صورتده سویلنه جک سوزک رموز قیلندن اولماسی لازمدر.

کوریلورکه سهروردینک مکاشفه طریق تمامیه کندینه مخصوص بر طرزده اولمقله برابر بونک ایچندن لزومی اولان فکرلری آیرارق باشلی باشنه بر «مبحث علم» وجوده کتیرمک قابلدور. بومبحث، سهروردی نک افکار و آثارنده مختلف مسائل و موضوعات ایله بیوک برانسجام محافظه ایتمکده در.

یالکز بودرجه اساسلی وخیلی شموللی دوشونلمش اولان بومبحث برکل حالنده تدوین ایدلمش دکلدور وبونی سهروردیدن آرامغه حقمز یوقدر. چونکه او زمانلر، روحیات و حیاتیه عائد مسئله لر بعضاً نفوس بعضاً کیفیات و بعضاً مثل و انفعال مقوله لرینه عائد بحثلره توزیع ایدلمش و موضوعات علمیه حقیله تصنیف ایدلمه مشدی. بوسبیلهدرکه شیخ مکاشفه دن بحث ایدرکن افلاکدن ریاضات نتیجه سنده یاییلاجق تصرفاتدن، قدردن، اقطاب نظریه سندن، سلوک و انتسابدن بحث ایدر و بو بحثلرده هیچ بر تصنیفه تابع دکلدور. چونکه علمای اسلامیه نک قبول ایتدکلری آرسطو تصنیف علومی شیخک نظرنده مقبول دکلدور. بوسبیله اونک فکرلری مختلف بحثلر آراسنه داغیلیمشدر. فقط بو بحثلرک یکدیگریله اولان ارتباط و انسجامی اخلال ایدلمه مشدر. نتکیم بوندن صوکر شیخک فلسفه بحثیه سنی و الهیات مسائلنی تدقیق ایدرکن بتون بحثلرک داغینقلقرینه رغماً برکل حالنده قاوراندیغنی و بونلرک مکاشفه اساسنه صادق قالدیغنی کوره جکزر.

فلسفه بحثیه

سهروردینک فلسفه سنده مبدأ حرکت مکاشفه طریق اولدینی کی نقطه هنریمت ده انوار الهیه تلقیسی در.

بومبدأ ایله منها آره سنده اونک ایضاح ایتمک ایسته دیکی شی «ظلمت و نور» مسئله سیدر. فلسفه سنک اساسنی، محور دورانی - یکدیگرندن آیری ایکی مبدأ صورتنده اولمایوب آارلرنده یالکز درجه فرقی اولان اولان - بویکی قطب تشکیل ایدر. اثرلرینک تدقیقندن آکلاشیلورکه شیخ تفکرات فلسفیه سنه دالیدینی زمان اولا ماده نی،

«ظلمت» ی کورمش و دوشونمکه اورادن باشلامشدر. عجیبا ماده نهدر؟ بونک ماهیتنی آراشدیررکن حیات ایله قارشیلشمش و حیاتی ایضاحه، روح مسئله لرینه «برازح سفلیه یه» چکمش، بوراده خیلی دونوب دولاشدقدنصکره بولایلدیکی نور شعاعاته طوتونارق عالم افلاک «برازح علویه یه» چقمش و اورادن مجرداته و نهایت عوالم علویه و انوار الهیه بحثلرینه یوکسالمش و نورالانوارده قرار قلمشدر.

شیخک فلسفه ده تعقیب ایتدیکی بوسیری هر اثرنده کوره بیلیرز. مثلاً هیاکل النوره دقت ایدیکز! اوراده برنجی هیکلمده جسم دن باشلادیغنی کوره جکسکزر. صوکر صیراسیله حیات و روح مسئله لرندن، جهات عقلیه دن وحدت، علیت و عوالم ثلثه بحثندن و نهایت عالم افلاک، مجردات و عالم ملکوتدن بحث ایتدیکنی و صوکنده انوارالهییه، آباء قدسیه و نورالانوارده قرار قیلدیغنی کوره جکسکزر. بو، اونک بتون اثرلرنده تعقیب ایتدیکی یولدر و بزه فلسفی سیستمک آنا خطلرینی کوستر.

بتون اثرلرینی دییورم. چونکه شیخ مشائیه فلسفه‌سی طرزنده یازدیغنی اثرلرنده عین روحی اظهار ایتکده در.

کندی افاده سنه کوره مشائیه مسلککنده یازدیغنی ونجه شاه اثری اولان «مطارحات» نده عین روحی کوستردیکی کبی ابن کونه و شمس الدین شهرزوری طرفلرندن بیوک بر اهمیتله شرح ایدیلن «تلویحات» نامنده کی مشائی اثرنده ده عین فکرلری بولمق قابلد. شیخک بالذات مدح ایتدیکی قیمتدار اثری «حکمة الاشراق» ایسه بو مطالعه نک اک صادق دلیلدر. فرسجه یازدیغنی «پرتونامه» سی مقاومات، لمحات، الواح، تقدیسات و سائر اثار ایسه عیناً هیاکل النور و هیاکل فارسیه طرزنده درلر. [*]

[*] مطارحاتک الکدیم و یکانه نسخه‌سی راغب پاشا کتبخانه سنده ۱۴۸۰ نومرولی مجموعه ده در. بو مجموعه بغدادده مدرسه نظامیه ده بدرخرسانی خطیله ۷۰۵ تاریخنده یازلمشدر. مقاومات، لمحات، تقدیسات عین مجموعه ده در. شهرزوری شیخک آثارینه دائر یاپدیغنی فهرستده مشارالیهک آثارندن الی قدرینی یازدیغنی حالده تقدیساتی یازمامش و آکلاشیلان بواثری کورمه مشدر. شیخک امیر عماد الدین قارا آرسلان نامنه یازدیغنی الواح عمادیه نک نسخه‌سی شرح حکمة الاشراق و شرح هیاکل النور نسخه لری کبی متعدددر. هیاکل فارسیه ایسه یالکز فاتح کتبخانه سنده سفینه نوح نامنده کی ۵۴۲۶ نومرولی مجموعه ده در. هیلج آرسلانک اوغلی و نکسار امیری بر قیارقشاه نامنه یازدیغنی پرتونامه نک یکانه نسخه‌سی ده بو مجموعه ده در. بو مجموعه نک صاحب و کاتبی شیخ علی بن دوست خدای انقروی در قدیم و ۳۱ رساله دن مرکب یکانه بر مجموعه در. تلویحاتک و بالخاصه ابن کونه نک شرحلرینک متعدد نسخه لری وارد. یالکز شهرزورینک شرحندن

فی الواقع شیخ مطارحات وتلویمحاتده اولدیفی کبی حکمة الاشراقدهده اولاً منطقدن باشلار. فقط بو، کندیکنک افکارینی وفلسفه‌سنی کوسترمک ایچون دکل، مشائییه منطقنک چوروکلکنی کوسترمک وکندی سیستمه زمین حاضرلامق ایچوندر. عین زمانده بونلرله ضوابط فکریه‌بی کوستره‌جک وکندی نقطه نظرینی مدافعه ایتک ایچون مناقشه اصوللرینی واصطلاحلری تعیین ایده‌جکدر.

سهروردینک منطق قسمنده ایلاک هجومی افلاطونه‌در. دییورکه کلیاتک ذهن خارخنده وجودی تحقق اید. من زیرا خارجده برشیثک بولونماسی، متعین ومتشخص اولماسنه وابسته‌در. عکس تقدیرده هویت صاحبی اولماز وخارجده بولونماز. بوندن سهروردینک عالم تلقیسی ایله افلاطونک مثلی آراسنده فرق اولدیفی وافلاطونک حقیقه‌سی سهروردی ایچون موضوع بحث اولامایه‌جنی آکلاسیلیر. صوکرایشیخ آرسطویه کچر؛ ا کردییو، برشیثک ماهیتی ایکی شیدن، هیولی وصورتن عبارت اولورسه مثلاً جسمی تعریف ایتدیکنز زمان اونی ایکی جزؤاله تعریف ایده‌جکز حالبوکه بوجزؤلری برچوق انسانلر قبول ایتمز لرو یاخود بونلر حقنده شک ایدرلر. شو حالده مشکوک شیلرله برشیثی ناصل تعریف ایتک قابل اولور. محسوساتک حالی بویه اولورسه مجهولات حقنده بوتعریفلر ناصل علم افاده ایده‌جکدر؟ باخصوص که تعریفلرده قبول ایدیان فصل اونلر طرفدن اعتبار ایدلش برشیدر. اولاییلیرکه مثلاً انسانک ناطقندن باشقه وهنوز مطلع اولونانمایان برذاتیسی واردر. بوضورتله بوکون حقیقت ظن ایتدیکنز برشیثی یاربین تبدل ایدر. [۱] شو حالده تعریف ایچون، برشیثک بتون اوصاف ولوازمینی صامقندن

استانبولده برنسخه موجوددر. بونسخه کوپرولی کتبخانه‌سنده ۸۸۰ نومروده مقید و مؤلفک خط دستیلله اولماسی قویاً ملحوظدر. هیاکل النورک جلال دوانی شرحی بالذات جلال دوانینک تصحیحلری وحاشیه‌لری ایله موشح برنسخه‌سی آیا صوفیه کتبخانه‌سنده ۲۳۳۲ نومروده مقیددر. میرغیاث‌الدینک شرح هیاکلنک یکانه وتام نسخه‌سی نور عثمانیه‌ده «۲۷۰۶» نومروده مقیددر بو شرحک فاتمام اولدیفی حقنده کرک کشف‌الطنونده وکرک السنه علماده‌کی شایعه یا کشدر. بو شایعه احتمال فاتح کتبخانه‌سنده موجود و ۳۱۷۴ نومروده مقید نسخه‌نک فاتمام اولماسندن منبعشدر.

[۱] نتکیم اجتماعیاتجیلر صوک زمانلرده انسانک لازم ذاتیسی اجتماعیلکدر دییورلر وانسانی اجتماعی بر حیواندر دییه تعریف ایدیورلرکه بوتعریف حیوان ناطق تعریفندن هم دوغری همده سهروردینک مطالعه‌سنی مؤیددر. چونکه بعض ابتدائی انسانلرک لسانه مالک اولما دقلری حالده جمعیت تشکیل ایتدکلری کورولش. نتکیم آلمانلر اوسترلیانک بعض یرلنده تدقیقات اجرا ایدرکن بوکی جمعیتلره تصادف ایتشلر. کرچه اجتماعیاتجیلرک چوغی بونی قبول ایتدیورلر. فقط بوا احتمال سهروردییه حق ویردییرور. مسئله بودر.

باشقه یول یوقدر. عین زمانده مشائییه نك اساسلرینه باقیلیرسه اونلره نظراً هیچ برشیئك بیلنمه سی لازم کلیر. زیرا اونلره کوره جواهرک برطاقم مجهول فصللاری وارد روجوه ری بر امرسلی ایله تعریف ایدیورلر. نفوس و مجرداتده اونلره کوره برطاقم فصول مجهوله واردر. اعراضده بویله ... مثلاً قرالق اونلره کوره بصری جمع ایدن رنك در. حالبوکه بصری جمع، عرضی برشی؛ لون ایسه اعتباری در. کوریلورکه نه جواهر نه ده اعراض متصور و معرف اولامیورلر. اونلره کوره وجود اظهار اشیادر، بوفکرک قیمتی ده برآزموکرا کوروله جکدر. شو حالده دیمك، موجوداتدن هیچ برشیئی آ کلاشیلما یا حق. اوت، لوازمی ایله تصور ایده بیله جگمزی فرض ایده لم، لکن ینه اونلره کوره لوازمك ده برطاقم خصوصیتلری واردر.

سهروردینك نقطه نظرینه کوره منطقك تصورات قسمنده مشائییه نك یولی یا کلاشدر منطقی اساسلی صورتده وضع ایتمك ایچون اولاً حقایق بسیط و مرکب اولق اوزر. تفریق ایتلیدر. بسیط اولانلر، اونلرک ظننه رخمات تعریف اولونا مازلر. مثلاً قارالق بسیط برشیدر و بونك مجهول برجهقی یوقدر. اونی، کورمه یه نه تعریف قابل دکلدر. کورن ایسه تعریفدن مستغنی در. کذا بونلرک عقیده کی صورتی حسده کی صورتی کیدر. بناء علیه بواشیانك صور و امثالی ده تعریف اولونا ماز چونکه حسده کی شی کی ذهنده کی صورتده بسیط و غیر مرکبدر. مشائییه کوره تعریف دائماً مرکب اولاجنی جهتله بسیطی تعریف ایچون اونی مرکب یا یبق ایجاب ایدیورکه بودوغری دکلدر. او، تعریفه حاجت قالمادن کورن وبالذات یاشایان ایچون معلومدر.

مرکب اولانلرک قابل تعریف اولدیغنی قبول ایدرز. چونکه بوه امکان علم، مسئله سیله علاقه دارد. فقط بو تعریف؛ اونلرک جنس و فصلی ایله، فصول مجهوله احتمالاتی ایله دکل او مرکبک ترکیباتی جمع ایتمك صورتیه قابلدرد. بوجهت، طبقی حقایق بسیطه بی تصور ایتمك کیدر. مشائییه منطقك تصدیقات قسمی ده بویله در. بتون قضایای موجیه ضرورییه رد ایتمك ممکندر؛ چونکه ممکنك امکانی، ممکنك امتناعی، واجبک وجوبی ضروریدر و بتون جهات قضیه بی محمولاته اجزا یا یبق ممکندر. شو حالده قضیه لر هر حاله نظراً ضروریه اولور.

قاعده اشراق؛ لکنز شکل اولی طانیر. و بواساسدن حرکت ایتدیگمز تقدیرده سائر اشکال منطقییه هیچ لزوم اولمدیغنی توضیح ایدر.

کوریلدورکه سهروردینک منطقدن بحث ایتمه‌سی کندی فلسفه‌سی ایضاح ایچون دکل رقیلرینی رد و مغالطه‌لری تشهیر ایچوندور. اوکا کوره منطق بوچوروکلکی ایله برابر مشائییه‌نک ظن ایتدیکی کی تصورات و تصدیقاتک قورو قاعده‌لرندن عبارت دکلدر مقولات و امور عامه « یعنی وجود ، ماهیت ، امکان ، وحدت ، علیت کی بحثلر » هپ منطقک یانی باشنده تدقیق ایدیه‌جک شیلردور . فی الواقع مقولات ، اشیانک ماهیتدن واقع اولان سؤاله ویریلن جوابلرک اجناس عالییه‌سی تشکیل ایدر و نهایت اشیانک تصنیفندن عبارتدر . وجود ، ماهیت کی بحثلر ایسه تاممیه منطق مفهومیلردور. بوسیله سهروردی بو بحثلری هپ منطق مباحثی ایله مزج و تنقید ایدیور . بو طرز اسلام عالمده کی بتون مؤلفلرک اصولدن آیری در. نتکیم اونک فلسفه تلقیسینک ده دیگرلرندن بسبتون آیری اولدیغنی کورمشدک .

اسلام عالمده سهروردیدن اول و یا صوکر ایتیشه‌ن فیلسوفلر و مؤلفلر، اثرلرینی سهروردیدن بسبتون آیری طرزده و هپ برسیستمده یازیورلر . مشائییه فیلسوفلری اثرلرینه فلسفه‌نک موضوعنی کوسترک و او موضوعی تقسیم و ایضاح ایتک ایله باشلارلر . بونلره کوره فلسفه‌نک موضوعی « موجود » در . کلامیه مکتبه منسوب اولانلر کندی نقطه نظرلرینه کوره موجود یرینه « معلوم » ی آلمشالر و بو ایکی مکتب ینه جوهر و عرض تقسیماتنده برلشمشالردر . کلامیه وجودی قدیم و حادث اولق اوزره تلقی ، جوهر و عرضی حادثات قسمندن عد ایدرلر . مشائییه ایسه واجب و ممکنه تقسیمی قبول ایدرلر . بو اوافق فرقلردن صوکر اهرایکی زمره جوهری مجرد و یامادی اولق اوزره تصنیفه تابع طوتارلر . و عرضی دوقوز مقوله‌یه آیریرلر . جوهری ده بر مقوله عد ایدیه‌رک « مقولات عشره » بحثی وجوده کلیر . بو بحثلرک برر برر ایضاحی اثرک احتوا ایتدیکی مباحثی کوسترر . آنجق اعراض و جواهرک هپسنده مشترک بر طاقم امور واردور ، بونلر امور عامه نامیه کتابک باش طرفه یازیلیر . ایشته اسلام مؤلفلرینک فلسفی و کلامی آثارینی آچیکز هپ بوسیری کوره جکسکزا اولایلم و طریق ، صوکر امور عامه و صوکر اهرایکی ، نهایت اعراض و مقولات بحثی .

بونلر ایضاح ایدلیمی فلسفه بیتدی . یالکز متکلمین بو بحثلردن صوکر الاهیات و نبویات دییه برر بحث داها علاوه ایدرلر . حالبوکه سهروردی بو اصوله باشدن مخالفدر بو تصنیفه اصلا رعایت ایتمز . و بو بحثلری داها فلسفه‌یه کیرمه‌دن جوهر و عرض ده داخل اولدیغنی حالده هپ بردن منطقاله برابر مناقشه ایدر . اولامقولاتک اون اولدیغنی قبول ایتمز زیر الزوم سزدر .

اوکا کوره مشائیہ نك مقولات دییه یازدقلری شیر هب مقولیت و محمولیت اعتباراتیه عقلک ایجاد ایتدیکی شیردر و امور اعتباریه دندرلر . بونلرک بر قسمی صفت عقلیه در . اعداد و اضافیت کی . مثلاً بابا و یا قارداش بونلر ایکسی ده محمول کلی اولدینی ایچون اعتبار عقلی در . بر قسمی ده صفت عینیه در ، قارا دیدیکمز زمان بو ، محمول ذهنی اولدینی حالده موجود عینی درده بونکله برابر مقولات دندر . چونکه قارانک بر کیفیت اولوشی امر عقلی در .

کورولیورکه عرض مقوله‌سی سهروردی ایکی یه ایندیریور و عرض کله‌سی اصلاً قوللاً نماز . اونک یرینه هیئت تعیرینی اختیار ایتشد . هیئتک مقابلی ایسه جوهر در . جوهرکده بری مادی دیکری مجرد اولق اوزره ایکی صنفی واردر . وسهروردینک مسلکله کوره مقولات بو صورتله عینیت و معقولیت نقطه نظرندن تصنیف ایدیلیرکه بو جهت حقیقه اونک نور و ظلمت مسلکله اک زیاده اویغون بر تصنیفدر .

اسلام عالمده کی مؤلفلر آراسنده مقولاتی اون اولارق قبول ایتیه رک اونی آلتی یه ، دورده و حتی ایکی یه ایندیرنلر واردر . فقط بونلر بو تصنیفلرنده آرسطونک تأثیرندن قورتولاماشلردر اساس ینه آرسطونک اساسی و نقطه نظریدر . یالکمز فرق عدد اوزرنده قالییور . حالبوکه سهروردی اساسی دیکشدرییور ، چونکه او حسی و یا عقلی اولق ، یا خود مادی و یا مجرد اولق نقطه نظرندن حرکت ایدیور .

شیخ ، جوهر و هیئت تلقیسنده ده مشائییه مخالفدر . دییورکه مشائییه عرضی باشقه برشیته حلول ایدر و اوندن جزؤ کی دکلدر دییه تعریف ایدرلر . بزه کوره هیئت برشیته حلول ابدوب اونده شایع اولان شیدره برشیته شایع اولاجق صورتده حلول ایتیه نه ده جوهر نامنی و بررز . بناء علیه عرضک تعریفده «جزؤ اولماق» قید سلیسنه لزوم یوقدر . زیراجزؤ مقدار نوعندن اولورسه کلمه شایع اولماز . لونیت ، جوهریت کی . مقدار نوعندن اولمازسه قاعده اشراقیه کوره اجزای خارجیه دن اولماز . بوندن چیقان نتیجه هیئتک بر محله بولونمق و اوکا شایع اولق احتیاجنده اولماسیدر . هیئت هر نه رده وارسه بواحتیاجده واردر و اورادن آریلاماز . عکس تقدیرده یعنی آیرلدینی زمانده جهات و وجود اعتباریه حرکتی مستقل اولق ، جهاتی اولان بر موجود اولدینی زمانده ده ابعاد ثلاثه‌سی بولونق اقتضا ایدر و بو صورتده هیئت دکل جسم اولور .

سهروردی بومطالعہ سیله ارسطونک صورت جسمیه بی جوهر عد ایتیه‌سی رد ایتک

ایستر چونکه شیخه کوره جسم یالکیز صورت جسمیه دن عبارتدر . افلاطونک ده بوفکرده اولدیغنه قانعدر . صورت، هیولایه حلول ایدن آیری بر جوهر دکلدر نقطه، خط، سطح ده بویله . اساساً بونلر امور عدمیه دندرلر . بناءً علیه مشائییه کی عرض دن صایلماسی و بوااعتبار ایله هیئتک تعریفنک بونلرله بوزولماسی وارد دکلدر . موضوع بحث اولان مسئله، موجودات خارجیه در . شو حالده جسم حساً تماس ایدیلن، تعیردیکرله حواس ایله قابل ادراک اولان جوهر در وشبهه سز طول، عرض و عمق صاحیدر . هیئت ده ایسه بونلرک هیچ بری یوقدر . جسملر کورولدیکی وجهله جسمیتده مشارک، قارا و بیاض اولق خصوصلرنده مفارقدرلر . بوندن قارا و بیاضک جسمیت و جوهریت اوزرینه زائد اولدقلری نتیجه سی چیقار . ذاتاً مابه الاشتراک ایله مابه الافتراق متباین دکلدرلر . شو حالده مابه الافتراقک فصل و یا جوهر اولماسی ناصل قابل اولور ؟ .

شیخه کوره جسمک جسمیتدن ماعدا ممیزاتی هیئتدرلر . و بونقطه برأساسدر . شوراسنی ده سویله یه لم که هیئتک جوهر اوزرینه زائد اولماسی بر امر عقیددر یعنی مشائییه نک ظن ایتدیکی کی بونلرک آبروجه برر وجودی وارددرده بوجود عین ذات و یا زائد علی الذات دکلدر . طرزنده کی فکرلر سهروردییه کوره کولنج شیلدر . معلومدر که کلام مکتبی منتسبلری وجود، ماهیت اوزرینه زائددر . ابوالحسن الاشعری، وجود عین ماهیتدر . مشائییه ایسه وجود واجیده ماهیتک عینی، ممکنده ایسه ماهیته زائددر دییورلر . شیخه کوره ماهیت ، شیئت ، حقیقت ، ذات بونلر صورت مطلقده معنای معقولدرلر . بونلرک الکام اولانی وجوددر وهیسی ذهنده وجودلری اولمایان صرف عقلی شیلدر زیرا وجود اکر مجرد قارالقدن عبارت اولسه ایدی جوهر ، بیاض و قارانک وجوده حمل اولونمالری ممکن اولمازدی اکر وجود جوهریتدن اعم بر معنایه آلیرسه یا جوهرده بولونا جق، یا خود بنفسه مستقل اولاجق . اکر بنفسه مستقل اولورسه بونکه جوهرک وصفالناماسی قابل اولماز . اکر جوهرده ایسه سویلادیکنر محذور لازم کلیر . دیمک اولیور که مشائییه نک فلسفه‌یی «وجود» موضوعی اوزرینه بنا ایتمه‌لری بسبتون یا کلشدر و بوضورتله مشائییه نک اساسلری ییقیلیور . بونقطه، سهروردینک نیچون فلسفه‌سنی وجود و یا معلوم موضوعی اوزرینه بنا ایتمه‌دیکنی ده ایضاح ایدر .

مشائییه تبعه‌سی بز انسانی وجود سز تصور ایدیورز فقط حیوانیت نسبی اولمقسزین

تصور ایده‌میورز دیورلر . شیخ بوکاخیرث ایدیور ، حیوانیتک انسانیتیه نسبتی نه‌دیمکدر؟ انسانیتک یاذهنده ویاعینده موجود اولماسی دیمک دکلیدر . حالبوکه بونلر فرقه وارمایارق حیوانیتک انسانیتیه نسبتنده ایکی وجود وضع ایدیورلر: بریسی اونده‌کی حیوانیت ایکنجیسی انسانیتک وجودندن لازم‌کلن . . .

شوحالده شیخه کوره ماهیت ووجود مسئله‌سی یوقدر . بونلر عین‌شیدربناء‌علیه‌ماهیت مجموعلمیدر، دکلیدر مسئله‌سی اساس اعتباریه رد اولونیور . اوکا کوره معانی معقوله‌دن اولان بوشیلر، حقیقت‌عینیه فرض ایدلمش وخطا لئمادی ایدوب کیتمشدر . بونلر یمه‌مش کی مشائییه اتباعی ال‌هیات مسائلنده هرشیئی وجود بحثه بنا ایتمشدر . اعلا! بزده بونلری برطرف ایدلم فقط بو مهم مسائلی اوزرینه بنا ایتدکلری وجوددن نه‌بی قصد ایدیورلر . چونکه وجودک مختلف معنالی واردر . نتکیم برشی اوده ، سواقاقده ذهنده ، خارجهده ، زمانده ، مکانده موجوددر . بونلرک هیسنده ظرفیت‌ایله برابر وجود برمعنایه‌در بعضاً وجودرابطه وظیفه‌سی ایفا ایدر (زیدیوجد کاتباً) محمدده کتابت واردر، دیدیکمز زمان وارلق یعنی وجود بوراده رابطه وظیفه‌سی کوریور . بعضاً‌اده وجود ، حقیقت و ذات معنالینه‌کلیر نتکیم برشیئک ذات و حقیقتی ووجودی عینی و نفسی‌در . برچوق برلرده اعتبارات عقلیه‌دن عد ایدیلیر و ماهیات خارجیه‌یه اضافه ایدیلیر . ایشه وجودک معناسندن خلقک [۱] آکلادیغی شیلر بونلردر . اکر مشائییه کوره وجودک باشقه معناسی وارسه اویله : بواظهر اشیادر ، هیچ برشیئله تعریف اولوناماز . بدیهیدر طرزنده ترانه‌لرله ایشک ایچندن صیرلمش اولماز . هانکی معنا اوزرنده مناقشه ایدیورز . بونی بیلیمک ایسترز و بیانه مجبوردرلر .

جوهریت‌ده جسمیت اوزرینه زائد و اعیاندن برشی دکلدر برشیئک کندی اولوشی ، ایشه او ، جوهر اولوشی‌در . زیرا جوهریت برشیئک ، قوامده محلدن مستغنی اولاجق صورتده ماهیتک کالیدر . اکر بو ، موجود اولسه‌ایدی اوحالده جوهرک جوهریتی موجود اولغله برجوهرده ایکی جوهر اولاجقدی ا بویله‌شی اولورمی ؟ .

بوراده نظر دقه آلیناق نقطه شودر : صفاتک ایکی معناسی واردر . بر قسمی صفت خارجیه (صفت عینیه) که بونلرک عقلده‌ده صورتی واردر . قارالق ، بیاضلق و حرکت

[۱] بوراده خلق ، مخلوقات ویا عوام معناسنه دکلدر . مؤلفرک عادتیدر ، بعضاً جماعت بعضاً قوم وناس بعضاً‌ده خلق دیرلر مقصدلری کندی صنفلری و مسلک اربابی‌در .

کبی . دیگر قسمی صفت ذهنیه که وجودی آنحق ذهنیه کی وجودندن عبارتدر باشقه بر وجودی یوقدر، ایشته یوقدر. بوندن سوکر امشایه وجودک بر شینی وجوبه چیقاردیفنه قائلدرله شو حالده عدمده بر شینی امتناعه چیقاریور دیمکدر. لکن بو حالده «ممکن» ی تصور ممکن اولامازم چونکه ممکن دیدیکمزشی موجود ایسه واجب، معدوم ایسه ممکندر. حالوکه ممکن وجودی وعدمی حالده ممکندر. اونک وجودی علتنک حضوری ایله، عدمی ده علتنک عدمی ایله در. دیمک که ممکن غیریه واجب ویا ممکندر بوندن ده باشقه سنه متوقف اولان کندیلمکندن ممکندر معناسی چیقار. شو «غیر» دیدیکمز حضوریله ممکنک ترجیح ابتدیکی شی* علندر. یونکله بز وجودندن اصلا تأخر تصور اتمکسزین باشقه بر شینک وجودی واجب اولان شینی قصد ایدیورز. علت تمام اولنجه اثرک وجودی تخلف ناپذیر اولور .

شیخ بوفکرلریله واجب ویا ممکن بالغیر ایله ممکن بالذاتک یکدیگرینه قاریشدیرلما ماسنی مشاییه اخطار ایتک ایتیور . عین زمانده وجوب وامکان مسئله سنک وجوده نسبتله دکل علتیه نسبتله مطالعه ایدلمه سی لزومی کوستریور. بوبختک بالخاصه اهیقی وارد، علت اولی ونورالانوار مسئله سی بو اساسه استناد ایده جکدر .

*
*

علت بحثی هیا کل النورده مؤلفک لسانندن او قومق داها فائده لیدر . آنحق الیهات بحثک اساسلی مسئله لریله صیقیدن علاقه دار اولدینی ایچون اوراده ینه علتنک اساسانه ومربوط اولدینی مسئله تماس ایده جکز .

ماهیت ووجود مسئله لری اسلام فلسفه سنده واسع بر ساحه اشغال اتمکده در . سهروردی بوساحه یه یالکز تدافعی بروضیت آلمق ایچون کیره در . چونکه اوکا کوره وجود اعتبار عقلی در . وعلت فیاضه دن حاصل اولان شی، هویت ویا ماهیت در ، وجود دکدر. ماهیت بحثی شیخ سهروردی بی آنحق مجردات ورب النوع بحثریله مربوط اولدینی قدر علاقه دار ایدر. بوبختلرایسه مکاشفه قسمنده مطالعه ایدلمشدر . برده شیخک اکثریا تماس ابتدیکی وجوب و امتناع بحثلری واردر . فقط بونلرده مشاییه نک نقطه نظرندن فرقلی برمطالعہ سی یوقدر . چونکه بونلر جهات عقلیه در ، حصر عقلی نتیجه سی اولارق اوچه آیریلشدر و قسملر آراسنده انفصال حقیقی واردر . بونلر وجودک عقلی وصفلری اولوب فلسفه ده اثر ایله موثر مسئله لرینک ایضاحنی ، منطقده قضایاده کی نسبتک عقلیه

تحقق ایدن کیفیتلرینک افاده‌سی استهداف ایدر. اثر و مؤثر مسئله‌لریله علاقه‌دار اولدیغی قدر ممکنات و فاعل موجب و علیت مسئله‌لرینه مربوطدر. بوعتبارایله بوبخشلری برآز اشاعیده الیهیات بحثده مطالعه ایده‌جکیز.

*
* *

شیخک فلسفه بحثیه‌سی ایضاح ایتک ایچون یازدیغیم شو سطرلرده جسم، روح، عالم کی معین مسئله‌لر حقنده سهروردینک افکارینی سؤیلمک ایستردم، تبدیل استقامته مجبور اولدم و یالکیز اونک فلسفه بحثیه مسائلنه کیریشنی و نظر دقته آلدیغی مبدألرک عمومی منظره‌سی کوسترمک یولنی طوتدم. مثلاً شیخک جسم تلقیسی ایضاح ایده‌جک یرده یالکیز مجادله‌لرینی و بومسئله‌یه کیرمک ایچون نه صورتله حاضرلاندیغی، مشائییه‌نک بو بابده کی اساسلرینی رد ایتمکله تعقیب ایتدیکی نقطه نظری کوسترمک چالیشدم.

بنی بو طرز و حرکتی سوق و اجبار ایدن شی سهروردینک بومعین و محتاج تفصیل مسئله‌لر حقنده کی نقطه نظرینی قولایمجه کوسترمه بیلیمک امکاتی بولامایشم‌در. چونکه سهروردینک جسم حقنده یورتدیکی فلسفه‌یه کیرمک ایچون اولاً کلامیه‌نک جزؤ لایتحجزا نظریه‌سی تدقیق ورد ایتک، جسمک اتصالی بواجزانک طولانماسندن، انفصالی‌ده افتراقندن ایلری کلمه‌دیکی کوسترمک لازم. چونکه شیخ آثارنده بو صورتله حرکت ایدیور. صوکره قارشیمزه مشائییه جیقاچق جسم اجزادن مرکب دکل ایسه اوم کندیلکندن متصل و ذاته نظراً انفصاله قابل بر شیئی‌در. بوایه مشهور اولان هیولا و صورت جسمیه بحثلرینی تولید ایدر.

اساساً سهروردینک نقطه نظرینی کوسترمک ایچون ممتاداً هیولادن و صورت جسمیه دن حتی صورت نوعیه دن بحث ایتک لازم. مشائییه کوره هیولا، محل، صورت، حال‌در. وهرایکیسی جوهر‌در. جسمک متصل واحد اولدیغی حالده انفصالی قبول ایتمه‌سی آنجق بوایکی جزؤ جوهری ایله قابل ایضاح‌در. بو صورتله بر جسم طبیعی بر دم جسم تعلیمی و جسم لفظی مسئله‌سی موضوع بحث اولیور. سهروردی جسم تعلیمیدن استفاده ایتک اوزره دیگرلرینی اصلاً قبول ایتیز. نته‌کیم بونقطه‌لره تماس ایدن اساسلری یوقاریده کوستردک. اولردن شیخک استقامت فکریه‌سنک سزیه‌بیله‌جکنه قائم.

اگر بوتون بونقاطی نظر دقته آلمایه‌رق صرف شیخک فکرلرینی آیروب یازمق لازم ایسه آکلاشلما‌سی کوچ بروضیت حاصل اولاجقدر.

وچاره‌سز مناقشه و مقایسه‌یی بر طرف ایدرک ضروری اولارق یالکیز بحثک خطوط عمومیه‌سی کورلمکله اکتفا ایدیه‌جکدر.

*
* *

شیخه کوره جسم، حواس ناصل اونی ادراک ایدر سه اوله‌جه بر متصل‌در. نه اجزای لایتحجزادن نه‌ده هیولا ایله صورتدن اصلاً ترکیب ایتمش دکلدرد. او، طول، عرض و عمق دنیان عرضی مقدارلرک تبدیلیله ذاتنده اصلاً تغیر حصوله کلمه‌ین بر مقدار جوهری‌در.

مثلاً بال مومی بر مقدار جوهری در. بونک اشکالی د کیشد که مقدار د کیشمز. طولی زیاده لشیور، عرضی آزالییور، عمقی آرتیور فقط بال مومی ذات اعتباریله ینه اودر. انفصال مقابلی اولان اتصال و امتداد، مشائیته نک ظن ایتدکری کی جسمدن بر جزء، شائی اتصال اولان بر جوهر ممتد دکدر. بالعکس انفصال کی اتصال ده عرضدر. اتصال بر طبیعت نوعیه اولدینی حالده بعض صنفی جوهر یعنی صورت جسمیه، بعضیسی ده عرض یعنی جسم تعلیمی اولماسی ممکن دکدر.

کرچه اتصالی مقدار جوهری معناسنده استعمالنه اصطلاح مساعددر. فقط بومعنا ایله اتصال، انفصال مقابلی دکدر. چونکه حد ذاتنده باقی اولدینی حالده انفصالی قبول ایدر. ایشته مشائیته نک منشأ غلطی اتصالی بو ایضا حدن آکلاشلدینی اوزره ایکی معناسی بولونماسنده در.

جسمیتده مشارک اولان جسملرک اختلافی، مقدار مطلق ایله دکل جسمیات مخصوصه ده بولونان مقادیر مخصوصه ایله در. جسم د کیشیک هیئتلی قبول ایتمه‌سی و اوندن مختلف نوعلر حصوله کلمه‌سی اعتباریله در که هیولا نامی آلیز. نتکیم او هیئتلیر جسمه کلمه‌لی اعتباریله صورت، جوهری و ذاتی اعتباریله ده جسم نامی آلمقده درلر. خلاصه مطلق جسم بر شئی آخره حلول ایتمین، ذاتی ایله قائم اولان بر جوهر متصلدر. و بوه حد ذاتنده بسیط بر جوهر در. اتصال و انفصالی قبول ایدر و هرایکی حالده کندیس باقیدر. منعدم اولان و تفریق زماننده حادث اولان جسم طبیعی دکل جسم تعلیمیدر. بال مومی مثالنده اولدینی کی بر جسم طبیعی به انفصال ایجاب ایتدیکی زمان عارضی « یعنی انفصالدن اولکی جسم تعلیمی » زائل اولور و یرینه ایکی عارض (یعنی انفصالدن سوکرا حاصل اولان ایکی جسم تعلیمی) حادث اولور. اوت، ذاتنده متصل اولان جسم تعلیمی در. جسم طبیعی نک اتصال ایله اتصافی تبیی و جسم تعلیمی واسطه سیله در. قابلیت ابعادک جسم طبیعی به لزومی جسم تعلیمینک هر حالده جسم طبیعی ایله برابر بولونماسنده در. بناء علیه جسم بر جسم تعلیمی ایله متصل واحد و متعدد جسم تعلیمی ایله متصل متعدد در. نتکیم مشائیته هیولا بر صورت جسمیه ایله بر متصل واحد، متعدد صورت جسمیه ایله متعدد متصلدر دیورلر.

مشائیته صورت جسمیه دن ماعدا برده صورت نوعیه قبول ایدرلر. سهروردی بونی ده ورد ایدر. فقط کلامیه کی ایشی دوغریدن دوغری به قاعل مختاره حواله ایتمز. اوکا کوره

اجسامك اختلافی انوارك مختلف اولماسنددر. انوار، اجسامك آموزجاری ورب النوعلری در. هر نوعك مستقل بر حقیقی وارد در. جسملرده کی صور نوعیه یی ایضاح ایدن نقطه بودر. مع مافیه بومطالعهدن اجسامك جسمیتده مشارکتك اعتباری برشیئی اولدینی وهر جسمك حقیقی آرانیرکن صورت جسمیه دن زیاده صورت نوعیه نك نظر دقته آلمه‌سی لزومی آکلاشیلیر.

وبوشیخك طریقته داهالویغون کلدیکی حلاله مشائییه فیلسوفلریله اوغراشمق مجبوری شیخی داهالزیاده صورت جسمیه اوزرنده مناقشه‌یه سوق ایتشددر.

سهروردینك روح تلقیسی هیاكل النورك ایکنجی هیكلنده تفصیل ایدلمشدر. اوراده اولاسن باشقه‌سك بدنك باشقه‌در. دیهرك بدنك نفسه (روحه) مغایرتی ایکی دلیل ایله کوستیر. صوکرارو حك مجرد اولدینی ایضاح و نفس ناطقه نك ماهیتی تفصیل ایدر. نفسك قوا و مدرکاتی صایار و اونك قدیم اولمادیغنی پك سوکیلی دوستی اولان افلاطونك فکرلرینه مخالف و هیچ سه و مدیکی ارسطویه موافق اولارق قبول وینه افلاطونك فکرینه ضد اولارق نفس ناطقه نك روح عمومیدن جزؤ اولمادیغنی شدید برلسان ایله ایضاح ایدر. خلاصه روح، شیخك نظرنده برنور مجرددر. فقط اصلا باری تعالینك عینی دکادر. اوندن برجزؤده دکادر. مبدأدن فیضی آلیر و مبدأ تعالی دن فیضان ایله وجود بولور. یعنی حادثدر. بر قتل آتشدن یاندینی زمان اتشك ضیاسنده نقصان اولمادیغنی کی روح ده مبدأدن هیچ برشی نقصان اولمقسزین فیضان ایدر.

سهروردی ده جسم و روح مسئله‌سندن صوکرار کائنات مسئله‌سنه کچیله بیلیر. کائنات تعبیر دیگرله عالم شیخك، لساننده واجبك ماعداسی در. بونلرك بر قسمی قدیم در. عقول، افلاک، و افلاکک نفوس ناطقه‌لری، عناصرك کلیات مجرده‌سی و یا مثاللری کی. بودرت قسمك ماعداسی ده حادثدر. روح حیوانی، نفس ناطقه و عنصریات کی. برنجی قسم ممکنات نورالانوارك ایجاباً اثری اولدینی حلاله ناصل قدیم اولیورلر. بو سئوالی ایضاح ایچون سهروردینك تمثیلی مشهوردر. ناصل که دیور: کوردیکك ضیانك کونشدن حاصل اولدینی و کونشك ضیادن اولمادیغنی بیلورسك و صوکرار بیلورسك که اوضیا کونشدن حاصل اولدینی حلاله کونش دوام ایتدکجه اوده دوام ایدر. ایشته عالم واجبك دوامی ایله بو صورتله دوام ایدر. بونده آکلاشیلمایه جق نه وار؟ !

عالمك قدیمی مسئله‌سی علیت مسئله‌سنه مربوطدر . چونكه نورالانوار علتدر . و علت تمام اولنجہ اترك وجودی تخلف ایدہ منہ . شو حالده مبدأ اول بولوندقہ اتركده بولونماسی و بناءً علیہ قدیم اولماسی لازم کایر . بومسئله‌نی الہیات قسمندہ داها مفصل کورہ جکزر عین زمانده سهروردی نظرندہ موجود اولان عالم ممکن و متصور اولان کمالی جامعدر . بوعالمدن داها مکمل وداها نافع و دلنشین برعالمك وجودی ممکن دکلدر . وار اولان موجودك الكبدیع و الك مکمل اولانیدر . بومسئله‌ده خیر مسئله‌سی ایله علاقه دارد . اساساً شیخہ کورہ شر یوقدر و اولاماز . نتکیم بوجهتلر الہیات بحثندہ سهروردینک لسانیله ایضاح ایدیلہ جکدر .

سهروردینک الہیات مسائلی

و

مبحث انوار

سهروردی ظلمت حقندہ قرارینی ویردی . بوقراری ویرمک ایچون طریق علمی بی‌ده سویلیدی ، منطقك ناکافی اولدیغنی کونتردی و مکشفیدن حرکت ایتدی . ظلمت (یعنی ماده و جسم و یاداها عام برتفسیر ایله عالم عناصر) حقندہ کی حکملری فلسفہ بحثیه‌سنده آکلاشلدی . شیعی دی صیرا ظلمت مقابلی اولان نورہ ویا فلسفہ نوریه‌یه کلیور . سویلمشدك که شیخ فلسفه‌سنه موضوع اولارق وجود یرینه نورایله ظلمتی آلمشدر . چونکه اوکا کورہ اشیا یا نوردر ، یا ظلمت . نور ، نهدر ؟ اکر موجوداتده شرح و تعریفه محتاج اولمایان برشی وارسه اونك الك ظاهر واک جلی برشی اولماسی لازمدر ، حالبوکه نوردن داها جلی وداها ظاهر نہ وارددر . نور ، کندیبی او درجه ظاهر در که حتی باشقه‌لرینی‌ده جلالندیرر و اظهار ایدر . بناءً علیہ «نور نادر» سؤالی جوابدن مستغنی‌در . شیخ ، نور ایله ظلمتی کندینه مخصوص برتصنیفه تابع طوتمقدمدر . اکر نور باشقه برشیته عارض اولورسه اوکا نور عارض دینور . نفوس کی . باشقه برشیته هیئت اولمایان نور ایسه نور مجرد و نور محضدر . مشائیہ‌نك عقل دیدکلری شی بو نوعنددر .

ایکی جهت توجہ و فیضان بولونمق لازم کله جگہ کہ بو، مبداءہ کی وحدتی مغل و اوکا منافیدر۔
 شو حالہ واحدن صادر اولان واحد، ایلک ابداع ایدیلن نوردر۔ و او، بوتون ممکناتک متہاسی
 واک شرفلیسی اولان برجوہر در۔ آنجق بوندہ ایکی جهت قابل تصوردر۔ چونکہ بونک
 بر کندینہ نسبتلہ امکانی برده مبداء اولہ نسبتلہ وجوبی وار۔ ایشته بوا یکی حالہ در کہ
 بو نور، ایکی شیئی وجودہ کتیرر: وجوبہ و مبداءک مشاہدہ جلالہ نسبتی ایلہ برجوہر
 قدسی، امکانہ و نورالانوارک اثری اولدیغہ نسبتی ایلہ در بر جرم سماوی
 بوصورتلہ وجودہ کلن ایکنجی جوہر، کذا مافوقہ نظراً دیگر برجوہر قدسی، کندی
 نقصانہ نظرآدہ بر جرم سماوی بی حصولہ کتیرر۔ نور اقربدن ثانی، نانیدن ثالث
 رابع، خامس و الخ انوار حصولہ کلیر۔

بونلرک ہربری نورالانواری مشاہدہ ایدر۔ نورالانوارک شعاعی بونلرہ کلدیکی کبی ہر برندن
 دیگرینہ نور عکس ایدر۔ چونکہ انوار مجردہ غالبہ سافل ایلہ نورالانوار آراستندہ حجاب
 تشکیل ایتزلر۔ حجاب، ابعادک، و شواغل برزحک خاصہ سیدر۔ بوصورتلہ ک سافل درجہ درہ کی
 نور اوزرندہ بتون مافوقہ کی انواردن نہایتسز انہ کاسلر واردر و کثرت بوندن نشأت
 ایدر۔ بونلرک ہربری دیگرینہ عاشقدر و بوشوق ایلہ متحرکدر۔ اجرام سماویہ، عین عشق
 و شوقدن دولاییدر کہ کندینی حصولہ کتیرن نورقاروشوسندہ حرکت ایدیورلر۔ جرمی حصولہ
 کتیرن نور، اونک سابی اولدینی کبی عین زماندہ اونک امداد جیسی درو مبداء اول ایلہ جرم آراستندہ
 واسطہ خدمتی کوریور۔ جرم، بونک نزدندن نورالانوارک جلالنی مشاہدہ ایدر و انوار و برکاتہ
 نائل اولور۔ شو حالہ ہر اشراقدن بر حرکت انبعاث ایدر و ہر حرکت دیگر بر اشراقہ استعداد
 حصولہ کتیرر۔ بوصورتلہ حرکاتک تجددی ایلہ اشراقاتک تجددی و اشراقاتک تجددی ایلہ
 حرکاتک تجددی تسلسل ایدر۔ و خلقت بویلہ جہ نوردن باشلا یارق ظلمتہ قدر بر سلسلہ
 مرتبہ متعاقبہ حالندہ فقط شرطدن، علاقہ دن زماندن خالی اولارق دوام ایدر۔ و نہایت
 عالم ظلمانیہ کی اجسام غصریہ نکثر و حادثات تحدث ایدر۔ ایشته مبدادن اشیانک ظہوری
 و خلقت دنیان معنائک ایضاحی بودر۔ مشائیہ نک تلقیسی ناقصدر و خلقتی ایضاح ایدہ من۔
 زیرا موجوداتک واحدن کیفیت صدور و ترتیبی مشائیہ نک ظن ایتدیکی کبی اولاماز۔
 اگر، نور اقرب (یعنی عقل اول) دن فلک اعلا عقل ثانی، و بوندن دہ عقل ثالث و فلک ثوابت
 و بوصورتلہ ہر عقلدن بر عقل و بر فلک تا افلاک تسیمہ (دوقوزقات کوک) و عالم عناصر
 حاصل اولونجیہ قدر دوام ایدر سہ صوک عقلدن ہیچ بر عقل صادر اولما یا جفی کبی افلاک

ظلمت‌ده بویله . . . محلدن مستغنی اولورسه جوهر غاسق ، محله محتاج اولورسه هیئت ظلمانیه‌در .

جواهر غاسقه (یعنی اجسام) و انوار عارضه [یعنی ارواح] موجود اولق ایچون انوار مجردیه محتاجدرلر . انوار مجرده ایسه نورالانواره محتاجدر .

هیچ برشیته محتاج اولمیان هر شیدن غنی و مستغنی ، هر شیدن متعال و قیوم اولان یالکز و آنجق نورالانواردر . او ، واجبدر ، موجوددر و موجبدر . صفاتدن آزاده و منزله اولدینی حلاله متقابلیندن اک شرفلیسی اونکدر .

صفاتدن منزهدر . چونکه احتیاجی یوقدر . بوندن باشقه صفات ، وحدت حقیقیه‌یه منافیدر . مثلاً اونده ایکی صفت بولونسه‌یدی بونلرایچون ایکی جهت ، ایکی اقتضا بولونمق لازم کله جکدی . حالوکه او واحد حقیقیدر . اونده اسباب و سواثق ، اراده و فعل دیکشوب چو غلاماز . زیرا بونلر کثرتی موجبدر ، کثرت ایسه سببه عرض احتیاج ایدن برحالددر .

شیخک صفاتی ردایدوبده اضدادک اک شرفلیسنی اللهه نسبت ایتمه‌سنه مشابیه اعتراض ایدر . لاکن شیخک بوندن مقصدی و سائطایله حصوله کلن نتایجک حقیقتده مبدأ فیضانه عطف ایدلمه‌سی لزومی کو سترمکدر . چونکه مبدأ وحدت اعتباریله اوندن او یله بر نور و نهایت او یله جواهر مقدسه صادر اولیورکه بتون بونلر آنجق مبدأک و سائط جود و فیضانیدرلر و هر شأنده اونک شائی وارددر . بناء علیه موجوداتک کوزلاکلی و ایلکلی و شرفلیسی اونک تجلیسی‌در . بوندن آکلاشیلان کثرت اونده دکل اشیاده‌در . بوصورتله شیخ نورالانواردده متعدد و صقلر قبوله مجبور اولمادن اونی بتون کالات ایله و تام بروحدهت حالنده تصور ایتمک چاره‌سنی آله ایتمش اولیور .

چونکه اوّل واجبک کندی ذاتنده صفات ایجاد ایتمه‌سنه جواز و بره‌میور . عکسی صورتده واحد اولان برشیئک کندی ذاتندن متأثر اولماسنی قبول ایتمک ایجاب ایده‌جک یاخود صفاتکده واجب اولماسنی قبول ایتمک لازم کله جک حالوکه صفات ذاته محتاجدرلر ، ناصل واجب اولاییلرلر؟ هم‌ده واجب ایکی اولورسه مثلاً بری ذات بری صفت اولدیغنه کوره آرالرنده فارق بولونمق لازمدر . وجوبده مشترک اولانلرک اکیلیکی تحقق ایتمک ایچون یکدیگرندن تمزایدیله بیلمکه احتیاجلری وارددر . بواحتیاج اونلری وجوبدن امکان منزله‌سنه ایندیرر . بناء علیه واجب هر جهتدن واحددر . بونک کی اونک بلا واسطه فعلی‌ده واحد اولق ایجاب ایدر . اگر اثر ایکی اولسه او اکیلیکی تحقق ایتدیره بیلمک ایچون مبدأده

سبب دن هر برنده رییلدیز بولوندیغی حالدده کره ثوابتده صایسز ییلدیزلرک بولونماسی اصلاً ایضاح ایدیلهمیه جکدر .

چونکه کره ثوابتده بو قدر ییلدیزک بولونماسی موجب اولان جهات واقتضاء بونک نوراقربدن حاصل اولمغله دکل ، اک صوک عقلدن صوکر و جوده کلمکه تکثر ایدم بیلیر . باخصوص که بوفیلسوفلرک بهضیلری هر عقلده بروجوب ، برامکان قبول ایدرلر . حق اوج جهت قبول ایدنلر ایچوندده بومعما قابل حل دکدر .

اگر بونلر فلک ثوابتی اک صوکر کی برزح سافل عد ایدرلر سه بونک اوتیه کیلردن بیوک اولدیغی ناصل ایضاح ایدم جکدر ؟ کوریورسکیزکه مشایه نک بو عقول نظریه‌سی یورویه من و بوندن هر نور مجرد ایله برابر مستقل برفلک تصویرینک دوغری اولمادیغی ده کورولور زیرا انوار مجردده اولردن و یوزلردن چوقدر . حالبوکه افلاکک عددی ییلدیزلردن چوق آزدر . اجرامک تکثری اشراقات و حرکاتک تجدیدن منبعثدر .

اگر افلاکک و اجرام سماویه نک حرکاتی اولماسه ایدی الله تعالینک وجودندن آنجق منتهای بر مقدار حاصل و فیضی منقطع اولاجقدی . زیرا مبدأ اولک ذاتنده تغیری ایجاب واثار متغیره حاصل ایدن تغیر بولونامادیغی کی عقولک و افلاکک نامتنهای اولماسی ده ممکن دکدر ، نامتنهای اولان اشراقات و حرکاتدر . بناءً علیه بوالهی طاشقلرک وجودیله درکه حادثاتک حدودی و حقک و حدودی استمرار ایدر و حادثات نامتنهای به دوغری دوام ایدر . فقط اشیا بی حقیقه ایجاد و بر سلسله حالنده مافوقدن مادونه دوغری متمادیاً تأثیر اجرا ایدن انوار و افلاک دکدر ، بونلر نورالانوارک و سائط جود و فیضانی اولوب حرکاتیه اشیا نک استعدادلری حصوله کتیررلر و حق هر شیئه استعدادینه لایق اولاتی ویرر . قوه قاهره واجبه قوتنک کمال و فیضنک و فرتی حسیله بو وسائطه استقلال قدرتی ویرمیور .

شیخه کوره برشیتک اثرینک تجدد و اختلاف ایتهمی کندی حالنک اختلافدن دولایی دکل قابلک حاللرینک تجدد و اختلافدن دولاییدر . بوسوز ، استعدادلری حرکات افلاکک حصوله کتیرمسی فکری ایله رب النوع و یا مثل اشیا نک بو استعدادلری محافظه و ادامه ایتهمی اسنک نقطه تألیفی کی تاقی اولونابیلیر .

سهروردی ده استعداد و قابل مسئلهلری مبهم کچیور . مادامکه وجود بر امر اعتباری عقلی دره شو حالده علت فیاضدن حصوله کلن شیئی ، شیتک هویتی ، ذات و حقیقی دره شو حالده قابلک موجودیتی موضوع بحث اولمادن استعدادی ناصل موضوع بحث اولیور .

برشیک شو ویابو شکل و صورتده اولماسی کندی استعدادندن دولایی ایسه وجودندن اول استعدادینک بولونماسی اقتضا ایدر. بویسه شیک موجودیتندن اول موجودیتی فرض ایتک دیمکدر.

مسئله تمائل اجسام و جواهر نظریه سی و مشائیہ نک صورت نوعیه یی جواهر اولمق اوزره قبول ایتملری فکری ایله علاقه دارد.

سهروردی هرایکیسی یعنی مشائیہ و کلامیه مکتبیرینک بوبابده کی فکرلری قبول ایتمز و مشکلات بوراده در.

معلومدر که مشائیہ مثلا صوابله آتشک «هیولاسی» ماده لری و صورت جسمیه لری مشترک اولدیغی حالده حقیقتلرینک آیری اولدیغی بر مقوم جوهری ایله ایضاح ایدر لروبوکا صورت نوعیه نامی ویررلر. بوضورتله اجسامک اختلافاتنک حقیقتلرندن منبعث اولدیغی ادما ایدرلر. صویک آغیر، هوانک خفیف، آتشک حار و الخ اولماسی ایضاح ایدن اساس جپ بودر.

کلامیه ایسه اجسامی تمائل قبول ایتدکلرندن اولرده کی اختلاف حقیقتدن منبعث دکلدر اجسامده تنوع، اعراض ایله اولور و اعراضک اجسامده بولونوشی ذاتی دکل عایددر. جریان عادت صورتیه بعض اعراض بعض اجسامک خاصه سی اولمشدر.

آتش ایله صویک فرقی برینه جناب اللهک احراقی خاصه سی، دیگرینه اطفای خاصه سی و یرمه سندنر. احراق و اطفای بونلرک ذاتندن دکلدر. نتکیم آتش بعضاً یاقایا بیلیر و صو سوندورمز. قوانین طبیعتده ایجاب و ضرورت قبول ایدن فیلسوفلرا یچون بونظریه یه امکان یوقدر. شیخ اشعری ایله ابوالحسن البصری جواهرک تمائلنی قبول ایتدکلری حالده بومسئله نک حلنده حقایق اجسامک تمایزنی اساس اتخاذا ایتمشلردر. حالبوکه شیخ اشعری وجودک عین ماهیت اولدیغی ده قبول ایدیور که بوجیت اجسامک تمائل اولدیغی اساسیه برلشدیکی حالده تمائل جواهر دعواسنه اویغون کلز.

سهروردی ایسه بر کره صور نوعیه یی آنجق انودج اولمق اوزره مثل بحثنده مطالعه ایدر. اوکا کوره بوراده موضوع بحث اولان مسئله، استعداد و طبیعت نوعیه در. و بونلر اعراض قیلندن اولدیغی حالده اجسامده بولونوشی عادی دکلدر. و مشائییه حیرت ایدیور. صویک صورت نوعیه سی حرارت تبدیل ایدیور بونی کوریور. حالبوکه حرارت،

عرض ؛ صورت نوعیه ، جوهر در . ناصل عرض ، جوهری تبدیل ایدیور ؟ شایان حیرت دگلی در ؟ .. دیور .

اجسامک نوعلری شه‌سز مختلفدر . بواختلاف صور نوعیه دن نشئت ایدیورسه بو ، حرارتک بیچون آتسه مخصوص اولوبده صویه مخصوص اولمادیغنی ایضاح ایتمز . ناچار استعداد مسئله‌سی موضوع بحث اولور . استعداد فکری ، صورت نوعیه مسئله‌سی برطرف ایده بیلیر . فقط استعداد سهروردی به کور عرض اولدیغندن اجسامک تجدد و اختلافی قابلك حالندن ناشیدر دیمه‌سی مبهم ینه قالیر .

خلاصه علت ، ضرورت ، وجوب مسئله لرینک حلی بزه اثرک مؤثر دن آریلامایاجغنی و بناء علیه عالمک قدیم و علتندن بالایحجاب صادر اولدیغنی کوسترر .

سهروردی کائناتک بوصورتله وجوده کلدیکنی مطالعه ایدیور و اوکا کوره وجوده کلن عالمک بولوندیغنی حالدن داها تام و داها مکمل اولمه‌سی قابل تصور دکلددر . زیرا ذات حق ممکن اولان اک شریفی براقوبده اک خسیس اولانی یار آتماز . «الاشرف فالاشرف» کر کدر .

شیخک بوفکری امکان اشرف قاعده اشراقیه‌سنه مستنددر . بوده واحد حقیقیدن آنجق واحد صادر اولور اساسندن تفرع ایتکدهدر . فلسفه اشراقیه‌نک برچوق یرلرده استادگاه اتخاذا ایتدیگی بوقاعده شودر : ممکن اخس بولوندیغنی زمان اوندن اول ممکن اشرفک بولونماسی لازم . زیرا اخسک وجودی اکر واسطه ایله ایسه بو واسطه علت اولاجغندن و علتک معلولدن اشرف اولماسی طبیعی بولوندیغندن واسطه‌نک اشرف بولونماسی ضروریدر . اکر واسطه‌سز ایسه شو حالده واحد حقیقیدن کثیر صدور ایتدیکنی قبول ایتک لازم کله جکدر . زیرا اشرفک واسطه ایله صدوری ممکن دکلددر . او ، دوغریدن دوغری به واحد حقیقیدن صدور ایدر . اخس ده واحد دن صدور ایدر سه اثرلر تعدد ایتمش اولور . اثرک تعددی موثرک ایکی جهت واقتضا صاحبی اولماسی مستلزمدر . بو ایسه اونک واحد حقیقی اولماسنه منافیدر . شو حالده اثر تعدد ایدمه نیجه اخسک واحد دن صدوری احتمالی قالیر . بو حالده ایسه اشرفک اخسدن صدورینی قبول ایتک ضرورتی حاصل اولور . یوننی کیمسه قبول ایدمه‌یه جکندن اخسک اشرفدن صادر اولماسی تبیین ایدر .

بوقاعده عالم امکانده هیچ برشیئک شر اولامایاجغنی کوسترر . زیرا مبدادن اشرف ، اشرفدن اشرف واخل اک صوک صادر اولان شیئک اولایلمه‌سی ممکن اولان اک

ابی برشی* اولاجنی افاده ایدر. بونی شیخ محی الدین عربی فتوحات مکیه سنده امام حجة الاسلام
ابی حامد عزالدین نقل وېك زیاده تقدیر ایتشدر.

سهروردینک قبول ایتدیکی بوقاعده ایله و وجودك بولوندیغی حالدن داها تام اولماسی
ممکن دکلدر دیمه سی برچوق دیدی قودی بی موجب اولمشدر.

اگر بواساس قبول ایدیلسه انسانلرک داها یو کک کمال آرا مالرینه یول قالماز دیلمش
و کمال آرا مالک ده موجود ایچنده داخل اولدیغی دوشونلمه مشدر. کذا موجوددن داها ا کمال
اولماسی محال ایسه قادر حقیقینک تحت تصرفه کیره من دیمک اولور. بو ایسه قادر تعالی ایچون
نقیصه در، دیلمش. حالبوکه سهروردی استمدادلری قابله آتدیغندن موجودك داها مکمل
ارلامایشی کندی قصورندن اولمق لازم. بناء علیه نقیصه موجود کدر موجودك دکل.

کوریلورکه بوتون بو فکرلر عالمده موجود نه وارسه هپسی خیر اولدیغی فکرخی
مدافعه به حاضر لندر. شر، موجود اولمیشلردر. نتکیم هیا کلدن شیخ شو سوزلری
سولمشدی: عالینک سافله التفاتی اولدیغی ظن و جناب الله ایچون بو عالم عناصرك وراستده
باشقه عالم اولمادیغی توهم ایدن کیسه خیر و شر سوزخی اوزادییور و ییلمیور که اگر
وجود بولوندیغی حالدن غیری بر حالده اولسه ییدی. بو آنده ظن ایتدیکی کالاته نسبتی
اولمایاجق درجه ده فجیع منظره لر و انتظامسزلقلر حصوله کله جکدی. بناء علیه وجود،
ممکن اولان نظامك اقصای کالی و شر آنجق انسانك ظن و توهم ایتدکلی بر امر
خیالی در. کرچه بو عالمده بر طاقم قناقلر کوریلور. فقط بو، او عالمده کیر ایچون
قنادر. اگر قنا ظن ایدیان شیلر، کندی ایلرینه اولارق منفعت ویرمک بر وضعیته
کیرسه لر بونکله اونلر ییلمیه رك متضرر اولورلر و اولماسه بيله اونلرک ییلمدیکی عالمر
متضرر اولورلر. اگر شرائط خارجیه دن تجرد ایدوبده ذات وقعه به نظر حقیقته باقارسه کز
اشیاده کی جریان حادثاتك بر انتظام کال آلتنده جریان ایدن سلسله خیرات اولدیغی
کورورسکز.

نتکیم اولومده برخیردر. بوسیدله اولومی دائما تذکر ایتلی وکالات باقیه بی تحصیله
جالشملی در. امور ذاتیه دنیویه زائل وکالات اخرویه باقیدر. اولوم ایله استیاس،
لقاء الهی به نائل اولاجمده اولومه انتظار کرکدر. آم، حیاتك دار اخرتده اولدیغی
ییلسه کز. . . . زیرا انلاک، نفوس و عقولك هپسنده حیات، روح و ریحان واردر.

طبقات جنان رحمة و رضوان ایله مملودره. الهی چوق ذکر ایدیکیز که اولورکن حقه منقاد اولارق سلامتده اولق و مسلم اولارق حقه قاووشمق نصیب اولسون .

*
**

شیخ سهرورینک الہیات بحثنه کیریشی مشائیہ و کلامیہ‌نک کیریشدن چوق فرقلیدر اولابحنی وجوده استناد ایتدیرمیور وحدوث و امکان دلیللارینه هیچ قیمت و برمیور. او، فکرلرینی برسلسله‌حالتده تنظیم ایتمش و شواہداسلرہ استناد ایتشدیر: مبدأ اول و اجیدر، واجب اولان بردر، بر اولان هیچ برشئہ محتاج اولماز و اوندن انحق برصادر اولور. بوصدور اختیاری دکلدر چونکہ اوسبب تامدر، سبیدن اثر تخلف ایدہ من . ارادہ اللہده موضوع بحث اولماز . چونکہ اختیار ذاتہ تخلفی مستلزمدر و عین سبیلہ او، صفاتدن عاریدر. آری آری صفات تصویری وحدتہ و وجوبہ منافی اولدینی کی ؛ علتدن اثرک آریلاماسی‌ده ممکناتک قدیم اولدینی افادہ ایدر .

ممکنات، امکان اشرف قاعدہ‌سنجه نوردن نوره صراسیلہ وجوده کلشدر نور اولک اثری اولان ایکنجی نورده ایجاباً اولکندن و اوچنجیسی ایجاباً ایکنجیدن و ایلخ صادر اولمشدر. بونلر آراستده زمان و شرائط ملحوظ دکلدر. شو حالده بونلر هیدی ازلده وار ایدی و قدیم ایدی . بونلرک نورالانواردن فرقی ذاتہ نظراً ممکن اولمالرندہ نورالانوارک ایسه واجب و مؤثر حقیقی و هرجهتدن واحد اولماستده در . خلقت بوسلسله‌نک نتیجه‌سیدر . سلسلهٔ حادثاتده الکیوک رول افلاک‌در .

افلاک، حرکاتی ایله سلسلهٔ حوادثی ایجاب ایتشدیر. فقط بونلرک حرکاتی ارادیدر و دورانی کرویدر، هر برینک نفس ناطقه‌سی و حیاتی واردر . بونلر هرشیئی عالم و محیطدر لر و بونلرده ذی حیات اولمایان برشیئی بولونماز. کوکب، فلکک عضوی، قلبی مثابه‌سندہ در. هورخش (یعنی کونش) طلسم شهریر (یعنی انوار عظیمه‌نک بیوکی) ، سمانک رئیس و عالم جسمانی‌نک افندی‌سیدر . چونکہ امتزاجات عنصریه اونکله تمام اولور و موالید ثلثه اونکله تکیون ایدر او، نوریله ارضی ایصیدیر و حیات افاضه ایدر بناءً علیه کونش تعظیمی واجب برنوردر .

سهروردی‌یه کوره حیاتدن مقصد و غایه جوهر عقلینک کالنی ادراک ایتکدر بوده شواغل بدنندن تجرد ایله اولور . زیرا نفس دائم اولدینی ایچون اولومدن صوکر یا ظلمتده

ویانور ایچنده قلاجقدر. بدن، نفسک وجوهر عقلینک انکلی در. بوانکلی آزالتمغه غیرت ایتک کر کدر.

خلاصه سهروردی بزی بوفلسفه‌سیله عالم کثیف ظلمانیدن آلارق نورعالمه کوتورمک ایستیور. فکر و نظر ایله روحی، ریاضات و مجاهده ایله بدنی تزکیه ایتدکن صوکره عالم نوره یوکسلمک، هرشیئه مطلع و متصرف اولایله جک بر حاله کک و نهایت بشری سعادت هرایکی عالم ایچون استحصال ایتک بویولده اولایلیر. باشقه قاجوی چالانلرک ندامتی ثمره بخش اولاماز.

شیخک مهدی حقنده کی تلقیسی مکاشفه نظریه‌سیله علاقه‌داردر. کرامات و انذارات، وحی و رؤیا حادثه‌لرندن بوتلقینک استقامتی چیقارمق ممکندر. قطب نظریه‌سی ده بوفکره ملحقدر. اونک مهدی حقنده کی فکرلرینی هیاکل النورک صوک صحیفه‌لرنده کورمک ممکندر «ثم علینا بیان» آتی ایله عیسا (بن، سزه تأویلی بیان ایده جک اولان قاراقلیطک کوندرلمه‌سی ایچون بابام و بابا کزه کیدیورم). دیمه‌سی بو موضوعک اساسی تشکیل ایدر. اونک حیاتی یازارکن کیمیا کرلکندن بحث ایتش. نبوت و یا مهدیلک ادعالرینک قیمتی حقنده فکریمنی سویلشدک. بوراده یالکز شونی سویله‌یهلم. مشارالیهک حیاتی، فلسفه‌سیله بر کل تشکیل ایدر. سیاحی و افعالی فلسفه‌سنک تطبیقاتی مشابه‌سنددر. بوعتبارایله کنج یاشنده ضایع ایدلمه‌سی، استقامت فکریه‌سنک تمامیه تبئر ایتمه‌سنه مانع اولمشدر. شیخک آمال خصوصیه‌سنی استخراج ایتک مسئله‌سی بر درجه‌یه قدر تلقی‌یه تابعدر. بونلرک قیمتی اضافی اولاجقندن بز مطالعاتی یالکز مثبت وقعه‌لره استناد ایتدیردک و آشوری حکملردن اجتناب ایتدک.

*
**

ایشته سهروردینک فلسفه‌سنک اساسلی بحثلری بونلردر. بونلرک بر قسمی هیاکل النور ترجمه‌سند کوروله‌بیله‌جکی ایچون بوراده تفصیل ایدلمه‌مشدر. اسکی منطق قوغالرینه عائد اولان لزومسز بحثلر اوزرنده چوق دورولامشدر. صکره شیخک کندینه کان واردات و الهامات، خصوصی شیلر اولدیغی ایچون اونلری فلسفه‌سی آراسنه قارشیدیرمق مناسب کورولمادی. بوراده یازیلان بحثلر، شیخک حرکت فکریه‌سنی عمومی چرچیوه‌سیله کوسترمکه معطوف.

ایدی . احتمال و حتی شبهه‌سز مطلوب درجه‌ده یکنسق و تام یازیلاما مشدر . فقط بونقطه‌ده موضوعک شیمدی برکیمسه طرفدن ایشلنمه‌مش اولدیغنی نظر دقته آلمق ایجاب ایدر . بویازیلرک اسلام فیلسوفلرینی تدقیق ساحه‌سنده کنجلمز ایچون هوس اویاندیره‌جق بر آدیم اولماسنی تمنی ایدرم .

صوک

یوسف ضیا

حی بن یقظان

حی بن یقظان بوندن اکلا دیکه اشبو حیوانی روحلرک اکمعتلی ؛ عالم کون و فسادده کی حیاتک اک مکملنه مستعد واشبو روحک ؛ صورتیچون هیچ ضد و منافی یوقدر و بونک ایچوندرکه صورتلریچون ضد اولمایان اجرام سماوییه مشابته پیدا ایتمشده شو حیوانه روح اولمشدر : دینمکه لائق کورلمشدر .

چونکه او یله اولان بر روح ، علی الاطلاق نه جهت علوه نه ده جهت سفله حرکت ایده بیلن اسطقصاتک حقیقتده تام اورتہ سیدر . حتی اکر او روحک ، مرکز ایلہ آتشک جهت علوده منتهی اولدینی اکیوکسک نقطه اراسنده کی مسافه‌نک اورتہ‌سندہ وضعی قابل اولورسه اوکا فساد طارض اولمادیقی تقدیرده اوراده ثابت قالیر نه یوقاری نی چیقماق ایسترنه ده اشاغییه اینمک ایستر و اکر حرکت اینه ایلہ حرکت ایدرسه مرکز اطرافنده دوزر و اکر یرنده حرکت ایدرسه کندی اطرافنده دوزر و کره شکلنده اولور . بونک غیری ممکن اولماز . او یله ایسه او روحک اجرام سماوییه مشابته غایت قوتلیدر .

اولجه حیوانلرک احوالی تدقیق ایتش و آنلرده واجب الوجود اولان موجودک و حودینه لاحق اولدقلرینی ظن ایتدیرر بر علامت کورمه‌مش و کندی ذاتندن اوموجوده ذی شعور اولدیغنی بیلمش اولدیغندن انجق کندوسنک ؛ اجرام سماوییه مشابته و معتدل روحلی حیوان اولدیغنه حکم قطعی و یردی . و کندوسنک دیگر حیوانلره مابین بر نوع اولدیغنی و حیوانلرک مخلوق اولدیغنی غایه‌دن ماعدا بشقه بر غایت ایچون خلق اولندیغنی و هیچ بر نوع حیوانک احضار و مهیا ایدلمدیکی بیوک ایشلر ایچون مهیا ایدلمدیکی اوکا تجلی ایلدی . نه بیوک بر شرفدرکه ایکی جزئینک احسی که ؛ جزء جسمانیسی و روح حیوانیسیدر : عالم کون و فساددن خارج ؛ صفات نقصدن ، استحاله‌دن ، تغیردن منزله اولان جواهر